

Θεολογικά Χρονικά

Συνέδρια – Ημερίδες – Συμπόσια

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

«Ιεραποστολή
καὶ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία»

Ἀπὸ τὶς 12 ἕως τὶς 15 Ἰανουαρίου 2023 πραγματοποιήθηκε στὸν Βόλο τὸ 2ο Μεγάλο Συνέδριο τῆς Διεθνοῦς Ὁρθόδοξης Θεολογικῆς Ἐνώσεως (ΙΟΤΑ), μὲ κεντρικὸ θέμα: «Ἰεραποστολή καὶ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία». Συμμετείχαν περισσότεροι ἀπὸ 400 συνέδριοι ἀπὸ 45 χώρες καὶ φιλοξενήθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου.

Σὲ διάστημα τριῶν ἡμερῶν, ἀπὸ τὶς 12 ἕως τὶς 14 Ἰανουαρίου, πραγματοποιήθηκαν 350 ἀκαδημαϊκὲς εἰσηγήσεις, ποὺ ἀφοροῦσαν πολλὰ ἐπίμαχα σύγχρονα ζητήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ κόσμος, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ὁ Χριστιανισμὸς γενικώτερα. Τὸ γενικὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου, ἡ Ἰεραποστολή καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, συζητήθηκε ἐκτενῶς, ἀντανακλώντας τὸ εὐρὸ φάσμα τῶν ἐπιστημονικῶν εἰδικότητων καὶ κλάδων ποὺ ἐκπροσωπήθηκαν.

Τὸ Συνέδριο χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ ἕνα ἐνδιαφέρον μείγμα διανοητικῶν, λειτουργικῶν καὶ πνευματικῶν πτυχῶν τῆς Ὁρθόδοξης παράδοσης. Ἀναδείχθηκε μετὰξὺ ἄλλων καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποιότητα τοῦ συνεδρίου, ὑπενθυμίζοντας στοὺς συμμετέχοντες ὅτι ἡ κοινότητα τῶν διανοουμένων ὑπηρετεῖ ἐπίσης

καὶ τὴν Ἐκκλησία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ διεθνή ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα.

«*Τὸ Μοναχικὸν Ὅρος*”: ἡ ἀνάδυσις
τῆς “ἀγιορείτικης” ταυτότητος
στὸν Μεσαιωνικὸ Ἄθωνα»

Διάλεξη μὲ θέμα τὸν ἀγιορείτικο μοναχισμὸ διοργάνωσε τὸ Mary Jaharis Center στὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὴ Βοστώνη στὶς 24 Ἰανουαρίου, μὲ καλεσμένο τὸν Zachary Chitwood, Λέκτορα Βυζαντινῶν Σπουδῶν στὸ Πανεπιστήμιο Johannes Gutenberg στὸ Mainz τῆς Γερμανίας.

Ὁ εἰσηγητὴς ἐξέτασε τὴν ἀνάδυσις μιᾶς ξεχωριστῆς «ἀθωνικῆς» ἢ «ἀγιορείτικης» ταυτότητος στὸ Ἅγιον Ὅρος κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Μεσαίωνα. Ὅπως χαρακτηριστικὰ σημείωσε, κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ὑστερῆς Ἀρχαιότητος οἱ περισσότεροι Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς προσδιόριζαν τὰ ἱερὰ ὄρη μέσα ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς βιβλικῆς ἱστορίας, ἰδιαιτέρως τὰ ὄρη ποὺ συνδέονταν κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ (π.χ. Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν, Ὅρος Θαβώρ) ἢ τοῦ Προφήτη Μωυσῆ (π.χ. Ὅρος Νεβώ, Ὅρος Σινᾶ). Μέχρι τὴν ἐμφάνισις τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ στὸ Ἅγιον Ὅρος στὰ μέσα τοῦ 10ου αἰ., ὁ Ἄθως θὰ μπορούσε νὰ συγκαταλέγεται ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ «Ἱερὰ Ὅρη» ποὺ

φιλοξενούσαν μοναστικές αδελφότητες εντός της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, οι περισσότερες από τις οποίες βρίσκονταν στη δυτική Μικρά Ασία. Ωστόσο, μέχρι το τέλος της μεσαιωνικής περιόδου, ο όρος «Άγιον Όρος» είχε ισχυρούς συνειρμούς ταύτισης με τον Άθωνα.

Ο ειδικός προσκεκλημένος εισηγητής παρουσίασε την πλούσια τεκμηρίωση του μεσαιωνικού Άγιου Όρους για τη χαρτογράφηση της ανάπτυξης μιᾶς «άγιορείτικης» ταυτότητας. Η δι-άρθρωση της ἐν λόγω ταυτότητας ἀπὸ τὸν εἰσηγητὴ διακρίνεται ἀπὸ τρία στοιχεῖα: α) τὴ νομικὴ διάσταση, βάσει τῆς ὁποίας τὸ Ἅγιον Ὅρος γίνεται ἀντιληπτὸ ὡς καθορισμένος μοναστικὸς χώρος με συγκεκριμένα δικαιώματα καὶ προνόμια, β) ὡς λογοτεχνικὸ μοτίβο, ὡς τόπος δηλαδὴ νοσταλγίας καὶ ἐπιθυμίας γιὰ τὰ κείμενα τῆς μοναστικῆς γραμματείας καὶ γ) ὡς καθοριστικὸ ὄροσσημο στὴν ἱερὴ γεωγραφία τοῦ Ὁρθόδοξου κόσμου ὡς κιβωτὸς τῆς Ὁρθοδοξίας.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

«Τὸ πρόσωπο καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέα στὴν τρέχουσα γεωπολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ συγκυρία»

Συνῆλθε κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ 6 ἕως 10 Φεβρουαρίου 2023 τὸ 34ο Διεθνὲς Συνέδριο Διευθυντῶν Θρησκευτικῶν Ὑπηρεσιῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῶν χωρῶν-μελῶν τοῦ NATO καὶ συνεργαζόμενων με αὐτὸ χωρῶν, στὸ Βουκουρέστι τῆς Ρουμανίας, με γενικὸ θέμα: «Τὸ πρόσωπο καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέα στὴν τρέχουσα γεωπολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ συγκυρία».

Στὸ συνέδριο συμμετείχαν 120 σύνεδροι, διαφόρων χριστιανικῶν ὁμολογιῶν

καὶ θρησκείων, ἀπὸ εἰκοσιπέντε καὶ πλέον χώρες. Ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς τὴ Διεύθυνση τοῦ Σώματος τῶν Στρατιωτικῶν Ἱερέων ἐκπροσώπησαν ὁ ἀρχιμ. Μελέτιος Κουράκλης (Δ/ντῆς Γ.Ε.ΕΘ.Α./B7) καὶ ὁ Πρωτοπρ. Γεώργιος Μάντζιος (Ἐπιτελῆς Γ.Ε.Ε.Θ.Α./B7), ἐνῶ τὴν Κύπρο ἐκπροσώπησε ὁ Πρωτοπρ. Κωνσταντῖνος Χριστοδοῦλου, Διευθυντῆς Θρησκευτικοῦ Γ.Ε.Ε.Φ. Οἱ βασικοὶ ὁμιλητὲς τοῦ συνεδρίου ἦταν: α) ὁ Καθηγητῆς ὀρθόδοξης δογματικῆς θεολογίας Stefan Buchiu με θέμα: «Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀποστολὴ τοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέα. Ἱστορικὰ καὶ σύγχρονα ὀρόσημα», β) ὁ πανεπιστημιακὸς Καθηγητῆς Bunaciu Otniel με θέμα: «Στρατιωτικοὶ ἱερεῖς – Καθῆκον, ἀκεραιότητα καὶ διαρκεῖς προκλήσεις – μιὰ βιβλικὴ προοπτικὴ», γ) ὁ κληρικὸς-Καθηγητῆς Marius Talos με θέμα: «Πολεμικὸ πλοῖο καὶ λατρεία: σύντομες σκέψεις γιὰ μιὰ συνεχιζόμενη ἔνταση», δ) ὁ δρ. Serban Pavelescu με θέμα: «Ἐνάμιση αἰῶνας ποιμαντικῆς διακονίας τῶν Ρουμανικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων», ε) ἡ δρ. Cristina Bragea με θέμα: «Ἡ θρησκεία ὡς διάσταση ἐθνικῆς ἀσφάλειας. Ἱστορικὲς συντεταγμένες καὶ πραγματικὲς διαστάσεις» καὶ στ) ὁ στρατιωτικὸς ἱερέας (Ἀντιστράτηγος ἐ.ἀ.) δρ. Dondi E. Costin με θέμα: «Στρατηγικὴ Ἡγεσία στὴν ποιμαντικὴ διακονία ἐνόπλων δυνάμεων πλήρους φάσματος».

«Οἱ λαϊκὲς ἀντιλήψεις περὶ τοῦ εὐχελαίου καὶ ἡ σχετικὴ λειτουργικὴ πράξη στὸν Ἑλλαδικὸν ἄλλο»

Τὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. διοργάνωσε στίς 13

Φεβρουαρίου τὴν Ζ' Ἐτήσια Διάλεξη «εἰς μνήμην Ἰωάννου Μ. Φουντούλη», στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας προσκλήθηκε ὁ ἔλλογιμ. Καθηγητῆς Basilius Jacobus Groen, Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Graz, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Οἱ λαϊκὲς ἀντιλήψεις περὶ τοῦ εὐχελαίου καὶ ἡ σχετικὴ λειτουργικὴ πράξις στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο».

*«Θεραπεύοντας τὴν ἀνθρωπότητα:
Προσπάθειες
ἐνάντια στὴν ἐμπορία ἀνθρώπων
καὶ τὴ σύγχρονη δουλεία»*

Σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ. διοργάνωσε συνέδριο μὲ θέμα: «Θεραπεύοντας τὴν Ἀνθρωπότητα. Προσπάθειες ἐνάντια στὴν ἐμπορία ἀνθρώπων καὶ τὴ σύγχρονη δουλεία», τὸ ὁποῖο ἔλαβε χώρα τὴν Παρασκευὴ 17 Φεβρουαρίου. Τὸ ἐγχείρημα αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐπὶ τῆς οὐσίας συνέχεια τῆς δεδηλωμένης δέσμευσης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ μάθει, νὰ δράσει καὶ νὰ μαρτυρήσει γιὰ τὸν στόχο τῆς ἐξάλειψης τῶν ἀλληλένδετων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων μορφῶν ὑποδούλωσης, ποὺ ἐπηρεάζουν πάνω ἀπὸ 46 ἑκατομμύρια ἀνθρώπους παγκοσμίως.

Ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., Καθηγητῆς Χρυσόστομος Σταμούλης, ἐπεσήμανε πὼς εἶναι ἀναγκαῖα περισσότερο ἀπὸ ποτὲ μία συνεργασία τῶν θρησκειῶν τοῦ κόσμου, προκειμένου νὰ δημιουργηθεῖ ἓνα κοινὸ μέτωπο ἀπέναντι στὴ βαρβαρότητα τῆς ἐκμετάλλευσης, ἀπέναντι στὴ βία τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς σιωπῆς. Τόνισε χαρακτηριστικὰ: «Εἶναι ἀναγκαῖα μιὰ τέτοια συνάντηση, προκειμένου οἱ θρησκείες τοῦ κόσμου ἀπὸ κοινοῦ νὰ

ἀποτελέσουν τὸν ἀρμόδιον τῆς δημιουργίας, τῆς ἀνοικοδόμησης ἐνὸς καινούργιου κόσμου».

*«Ἰωάννης τῆς Κλίμακος καὶ Σιναϊτικὴ
γραμματεία μεταξὺ Ἀνατολῆς
καὶ Δύσης»*

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέτειο συμπλήρωσης τῶν 80 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἴδρυση τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., καθὼς καὶ τὴν ἐπέτειο συμπλήρωσης 1.500 ἐτῶν ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, συγγραφέα τοῦ διαχρονικοῦ ἔργου *Κλίμαξ*, ὁ Τομέας Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Χριστιανικῆς Γραμματείας, Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ., σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν Βενετίας, τὸ Ἐργαστήριον Ἀγιογραφίας – Ἐκκλησιαστικῆς Μικροτεχνίας καὶ Συντήρησης Ἔργων Τέχνης τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ. καὶ τὴν Scuola Grande di San Marco Βενετίας, διοργάνωσε Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο μὲ θέμα: «Ἰωάννης τῆς Κλίμακος καὶ Σιναϊτικὴ Γραμματεία μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης».

Τὸ Συνέδριο, στὸ ὁποῖο συμμετεῖχαν μὲ εἰσηγήσεις τους διεθνῶς καταξιωμένοι ἐρευνητὲς ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω ἐπιστημονικὰ κέντρα, διεξήχθη στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ. στίς 21 καὶ 22 Φεβρουαρίου 2023. Ἡ χειρόγραφη παράδοση τῆς σιναϊτικῆς γραμματείας, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς *Κλίμακος*, διερευνηθήκαν διεξοδικά, τόσο ὡς πρὸς τὶς γεωγραφικὰς τους διαδρομὰς μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὴν χρησιμοποιούμενη γραφικὴ ὕλη, τὰ σύμβολα γραφῆς, τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ καὶ τὴ σύνολη σύνθεση τῶν κωδίκων, ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς

όποιους συνιστούν ἀνθολόγια ἀσκητικο-νηπτικῆς γραμματείας. Καταδεικνύεται ἔτσι ὁ ρόλος τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου ὡς ἑνὸς χώρου διαρκοῦς διακίνησης καὶ ἀνατροφοδότησης τῆς πνευματικῆς μας παράδοσης. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν βιογράφων γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου ἐπισημαίνεται συχνά, ὡστόσο τὸ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν ἐστιάζεται στὸν βίο τοῦ ἁγίου, ὅπως αὐτὸς καταγράφηκε ἀπὸ τὸν ἄμεσο μαθητὴ του ἁγ. Ἀναστάσιο τὸν Σιναΐτη, σημαντικὸ πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τόσο γιὰ τὶς ἀσκητικὲς του συγγραφές, ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἀντιρρητικὸ κατὰ αἰρετικῶν ἔργο του. Βάσει τῶν πληροφοριῶν τοῦ ἁγ. Ἀναστασίου, διαπιστώνονται μὲ ἀρκετὰ μεγάλη ἀκρίβεια οἱ χρονολογίες γεννήσεως καὶ κοιμήσεως τοῦ ἁγ. Ἰωάννου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 590-675.

Ἡ σιναΐτικὴ παράδοση, ἡ ὁποία τόσο ἔντονα σηματοδεύτηκε ἀπὸ τὸ ἔργο Κλίμαξ Παραδείσου τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, στὸ Συνέδριο ἐξετάσθηκε στὶς δύο βασικὲς τῆς διαστάσεις: τόσο στὴ διαχρονία ὅσο καί, συστηματικά, φιλολογικὰ καὶ ἐνδοκειμενικά, στὴ συγχρονία τῆς. Διαχρονικὰ ὁμολογουμένως μεγάλη ἦταν ἡ ἐπίδραση τοῦ ἔργου τῆς Κλίμακος στὴ σύγχρονή τῆς καὶ τὴν μετέπειτα πατερικὴ γραμματεία τόσο στὴν Ἀνατολὴ ὅσο καὶ στὴ Δύση.

MARTIΟΣ

«Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον»

Μὲ ἀφορμὴ τὸν ἑορτασμὸ τῆς ἐπετείου τῶν 80 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἵδρυση τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. (1942-2022), ἔλαβε χώρα ἐπετειακὴ ἐκδήλωση μὲ

θέμα: «Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον», τὴν Τετάρτη 15 Μαρτίου 2023 στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ. «Μέσα στὶς ὀκτῶ αὐτὲς δεκαετίες, μὲ συνέπεια καὶ μόχθο, μὲ ἀστοχίες καὶ μεγάλες στιγμές, ἡ Σχολὴ μας ὑπηρετήσε τὰ θεολογικὰ γράμματα καὶ κυρίως τὴν Ἐκκλησία, τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν πολιτισμὸ», ἀναφέρθηκε ἀπὸ τοὺς διοργανωτὲς τῆς ἐκδήλωσης.

Ἡ διάρθρωση τῆς ἐκδήλωσης ἀπαρτιζόταν ἀπὸ δύο ἐνότητες: ἡ πρώτη ἦταν ἀφιερωμένη στὴν ἱστορία τῆς Σχολῆς, μὲ εἰσηγητὲς τοὺς Καθηγητὲς Εὐαγγελία Ἀμοιρίδου καὶ Κωνσταντῖνο Χρήστου καὶ ἡ δευτέρη ἦταν ἀφιερωμένη στὸ παρόν ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον τῆς Σχολῆς, στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας μίλησαν οἱ Καθηγητὲς Παναγιώτης Ὑφαντῆς καὶ Ἰωάννης Μπάκας.

«Οἰκουμενικὸς διάλογος καὶ ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα: οἱ προκλήσεις τῆς πρόσληψης»

Ἀπὸ τὶς 22 ἕως τὶς 24 Μαρτίου ἔλαβε χώρα στὸ Παρίσι συνέδριο μὲ τίτλο: «Dialogue oecumenique et vie des églies: les enjeux de la réception», μὲ συνδιοργανωτὲς τὸ Καθολικὸ Ἰνστιτοῦτο τοῦ Παρισιοῦ, τὸ Ὁρθόδοξο Θεολογικὸ Ἰνστιτοῦτο τοῦ Ἁγ. Σεργίου καὶ τὸ Προτεσταντικὸ Ἰνστιτοῦτο Θεολογίας. Ἀνάμεσα στοὺς προσκεκλημένους ὁμιλητὲς ξεχώρισαν οἱ εἰσηγήσεις τοῦ Peter de Mey ἀπὸ τὸ Καθολικὸ Παν. τοῦ Leuven, ὁ ὁποῖος παρουσίασε μίαν ἱστορικὴ προσέγγιση τῶν δυσκολιῶν ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ ἐκκλησίες στὴν ἐπίσημη πρόσληψη καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον εἶχε ἐπίσης ἡ εἰσήγηση τοῦ Hyacinthe Destivelle, Δι-

ευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου Οἰκουμενικῶν Σπουδῶν στὸ Πανεπιστήμιο Angelicum τῆς Ρώμης, ὁ ὁποῖος παρουσίασε τὴν πρόσληψη τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων ἀπὸ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἀναδεικνύοντας τόσο τὶς προκλήσεις ὅσο καὶ τὶς προοπτικές. Τὴν ὀπτική τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόσληψη τῶν ἀπο-

τελεσμάτων τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων, παρουσίασε ὁ Odair Pedroso Mateus, Διευθυντῆς τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστη καὶ Τάξη» γιὰ τὸ διάστημα 2015-2022. Τέλος τὸν ρόλο τῆς ὀρθόδοξης διασπορᾶς στὴ διαδικασία πρόσληψης τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων ἀνέδειξε στὴν εἰσήγησή της ἡ Julija Naett Vidovič, διδάσκουσα στὸ Ὄρθόδοξο Ἰνστιτούτο τοῦ Ἁγ. Σεργίου.